

Harilik naistesõnajalg

Infot matkamaja kasutamise kohta saab RMK Võru metskonnast telefonil 786 8020 või 517 7116

Haanja looduspargi valitseja:
Võrumaa Keskkonnateenistus
Karja tn 17A, 65608 Võru
Tel 786 8360, kkt@mv.werro.ee

Haanja looduspargi kaitse korraldaja:

Riikliku Looduskaitsekeskuse
Põlva-Valga-Võru regioon
Haanja kontor, Haanja küla
Haanja vald, 65101 Võrumaa
Tel/faks 782 9090
e-post: polva-valga-voru@lk.ee
www.haanjapark.ee, www.lk.ee

NB! Kui näed looduse või külastusobjektide kahjustamist, teavita sellest keskkonnainspektsiooni tel 1313

Trükise koostaja: Maris Kivistik
Fotod: Margus Muts, Mati Kose
©Riiklik Looduskaitsekeskus 2007

Trükise väljaandmist toetas:
SA Keskkonnainvesteeringute Keskus

VÄLLAMÄE TAIMED

Puurindes valitseb kuusk, lehtpuudest on esindatud haab, vaher, pihlakas ja toomingas. Rohkelt on siin salukuusikule omaseid põõsaid – sarapuu, mage sõstar, vaarikas ja kuslapuu. Rohurinne on lopsakas, kus eriti rohkelt on kevadel õitsvaid taimeliike – sinililli, võsaülaseid, kannikesi, samuti harilikku jänsekapsast, karvast piipheina ja koldnõgest. Varjukamad ja niiskemad kohad on sõnajalarohked, siin võib leida koguni 6 erinevat liiki kõrvuti kasvamas: harilik laanesõnajalg, harilik kolmissõnajalg, harilik naistesõnajalg, ohtene sõnajalg, laiuv sõnajalg ja maarjasõnajalg. Sammaldest võib esile tuua sulgjat õhikut, mis on vanade loodumetsade tunnusliik. Ta kasvab lehtpuude tüvedel ja on äratuntav tõusvate varte järgi, mis moodustavad justkui trepiastmeid. Tähelepanu peaks pöörama puutüvedel kasvavatele habe- ja narmassamblikele, mis viitavad õhu puhtusele.

Sinilill

Suur-kirjurähn

VÄLLAMÄE LOOMAD

Vällamäe varjulised kuusikud on sobivaks elupaigaks mitmesugustele loomaliikidele. Imetajatest on siin kohatud ilvest, metsnugist, oravat, metskitse ja põtra. Siinsed jäsud nõlvad on sobivad pesakoobaste ja linnakute kaevamiseks mägrale.

Talvituvatest lindudest võib siin kohata laanepüüd, mäsakut, põialpoissi, pasknääri, leevikest, suur-kirjurähni, laanerähni, musträhni, tutt-tihast, põhjatihast, porri ja puukoristajat. Öösiti võib häälitsemas kuulda händ- ja kodukakku. Kevadel rõkkab mets mitmehäälselt linnulaulust. Kohata võib punarinda, käblikut, mustpea-põõsailindu, must-, vainu- ja laulurästast, väike-lehelindu ja must-kärbsenäppi.

KAITSEALAL LIIKUMISE MEELESPEA

- Kasuta ainult ettevalmistatud lõkkekohta tuletegemist lubaval ajal
- Kasuta valmis pandud lõkkepuid või mahalangenud oksa
- Põleta lõkkes looduslikku päritolu põlevad jäätmed, kõik teised jäätmed võta endaga kaasa või pane prügikasti (plastiku põletamisel tekivad mürgised ühendid)
- Lahkudes veendu, et lõke oleks kustunud
- Eelista korduvkasutusega nõusid
- Püüa tegutseda loodusesse jälgi jätmata
- Koeraga võid looduses liikuda vaid teda rihtides
- Jalgratatega liiklemine väljaspool teid ja radu ning mootorsõidukitega liiklemine väljaspool selleks ette nähtud teid ja parklaid ei ole lubatud
- Eramaa teed ja rajad on kasutamiseks päikesetõusust loojanguni
- Looduses viibides arvesta ka teiste sealviibijatega, kes võivad soovida vaikust ja rahu. Makid, raadiod ja muud vaikust segavad seadmed jäta koju, keera vaikseks või kasuta kõrvaklappe

Metskits

Händkakk

VÄLLAMÄE MATKAMAJA

Vällamäe külje all asub RMK hallatav matkamaja koos saunaga. Hoone on ehitatud 1998. aastal ja see pakub väikese tasu eest peatumis- ja puhkevõimalusi kõigile loodussõpradele. Kaminaga köetavas toas on magamisnarid 12 inimesele. Suvisel ajal pakub matkamaja põõningukorrus magamisaset ka suuremale hulgale ööbijatele. Matkamaja juures on lõkkekoht ning seal on lubatud telkida.

VÄLLAMÄE matkarada

Haanja looduspark

VÄLLAMÄE MATKARADA

Vällamäe matkarada on rajatud Haanja Looduspargi ja Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) koostöös 1998. aastal. 2, 2 km pikkune rada on varustatud 13 info-tahvliga, mis aitavad märgata Vällamäe looduse eripära. Rada on väga vaheldusrikas, viies matkaja mööda Eesti kõige sügavama turbalasundiga raba servast, tõustes üles Vällamäe tippu ja laskudes siis jälle alla. Vällamäel lookeb mitmeid erinevaid radasid, soovitame jälgida rajal olevaid matkaja märgiga viitasid, et mitte ära eksida.

Vällamägi jääb Haanja looduspargi sihtkaitsevööndisse, mis on rangema kaitsekorraga mittemajandatav ala. Haanja looduspark asub Võrumaa südames Haanja kõrgustikul Eesti kõrgeimas piirkonnas (umbes 18% alast on kõrgemal kui 250 m).

Looduspark (pindala 16903 ha) on loodud selleks, et tagada Haanja kõrgustikule iseloomulike maastike ja looduskoosluste ning samuti ajalooliselt väljakujunenud elulaadi (hajakülad, väikesed põllulapid, väikesed karja- ja heinamaad, künklikust reljeefist tingitud veidi erisugused maaharimisvõtted) säilimine, taastumine ja arenemine. Haanja looduspark kuulub Natura 2000 võrgustikku, seda nii loodushoiu- kui linnuhoiualana.

KUST ON SAANUD VÄLLAMÄGI OMA NIME?

Vällamägi tähendab võru murdekeeles „Väljamägi“. Väli oli vanade eestlaste jaoks lage maa, kus vaheldusid põllud, niidud, karjamaad. Ehk viitab nimetus sellele, et juba ammustel aegadel paistis see kõrge metsaga kuppel koos Suure Munamäega kaugele üle väljade?

Kuusik Vällamäel

VÄLLAMÄE TEKKELOO

Suure Munamäe tornist vaadates ei tundu Vällamägi sugugi kõrge, hoopis teine tunne tekib õpperajal. Kui Suur Munamägi on Eesti kõrgeim küngas (318,1 meetrit merepinnast möödetuna), siis üksiku kuplina on Vällamägi (303,9 meetrit merepinnast) temast kõrgem – jalamilt tippu on 84 meetrit Suure Munamäe 60 meetri vastu. Vällamäe nõlvad on enamasti väga järsud – kalle ulatub 35–40 kraadini. Tegu on kahe vanima mandrijää sulamisel moodustunud pinnavormiga, mis tekkisid umbes 13 000 aastat tagasi. Mandrijääst sulas välja moreen: kivimisosakesed, liiv, savi, mis kuhjus küngasteks. Vällamäe veerul asuv väike raba on kõige tüsedama turbakihiga Eestis – koguni 17 meetrit. Soo tekkis mattunud jääpanga sulamisel kujunenud lohku umbes 9000 aastat tagasi ja on olnud huvitavaks uurimisobjektiks õietolmu ja eoste uurijatele. Puuraukudest võetud turbaproovid on andnud hulgaliselt infot siinse piirkonna taimestiku jääajajärgse arenemise kohta.

MILLE POOLEST ON VÄLLAMÄE METSAD ERILISED?

Vällamäge kattev mets on vastavalt EL loodusridektiivi elupaigatüüpide jaotusele arvatud rohunditerikaste kuusikute alla. See elupaigatüüp hõlmab hea veevarustusega ning toitainerikka pehme mullahuumusega alasid maapinnalähedase liikuva põhjaveega orgudes, nõgudes, nõlvade jalamel ja sooservades. Eesti metsatüüpide klassifikatsiooni alusel kuuluvad siinsed metsad sinilille kasvukohatüübi salukuusikute alla.

Vällamäel kasvavat metsa peetakse siinkandis kõige eakamaks puistuks (keskmiselt 120 aastat) ja kõige põlisemaks metsamaaks. Siinsete metsade raiumine pidi tegijale häda tooma.

Vällamäe kuused on kõrged ja jämedad. Ülejäänud Haanja kõrgustiku metsad on nooremad ja inimestest tugevasti mõjutatud. 20. sajandi esimesel veerandil oli Haanjamaal metsi palju vähem. Praeguste metsade asemel olid põllud, niidud, karjamaad, palju metsa kulus mõisate viinakööride kütteks.

Vällamäe omapära ja keskkonna haavatavust mõisteti juba ammu. Maastikulise keelualana võeti Vällamägi kaitse alla 1959. aastal. 1990-ndatel aastatel oli mõnedel arendajatel plaan Vällamäele slaalominõlv rajada. Õnneks jätkus tollastel looduskaitsetel sirget selga, et nendele plaanidele kriips peale tõmmata ja võime loodetavasti ka edaspidi nautida seda suursugust põlismetsa.

Metsmaasikas

